

تحلیل و تبیین چرایی مرگ طبیعی از منظر ابن سینا و ملاصدرا

چکیده محتوایی

بیان مدعا (استاد جعفرپیشه):

مرگ غیر اخترامی همان مرگ طبیعی بوده و در مقابل مرگ های ناگهانی که بر اثر حوادث متعدد ایجاد می شوند، قرار دارد. در مورد علت و چرایی مرگ غیر اخترامی دو قول وجود دارد: قول مشهور آن است که علت مرگ غیر اخترامی فساد مزاج و ناتوانی نفس در تدبیر بدن به سبب ضعف بدن و قابلیت قابل است.

قول دوم که از سوی صدرالمتالهین مطرح گشته، آن هست که مرگ به سبب حرکت جوهری نفس و رسیدن نفس به مرتبه ای از تکامل صورت می گیرد؛ یعنی نفس در مراتبی از سیر خود به استقلال وجودی رسیده و تعلقش به بدن و تدبیرش نسبت به آن قطع می شود و در این هنگام مرگ حاصل می شود. در نگاه مشهور علت فساد مزاج و مرگ بدن از کار افتادن قوه غذایی است اما در علت از کار افتادگی قوه غذایی اختلاف نظر دارند که صدرالمتالهین بار د کردن همه این اقوال بر این باور است که علت مرگ طبیعی بدن صرفاً کمال نفس است. نگارندگان در پژوهش حاضر با روش توصیفی - تحلیلی به تحلیل و بررسی دو قول مذکور پرداخته اند. امتیاز پژوهش حاضر اولاً ارائه نقد های جدید و جامع به نظر صدرالمتالهین و ثانیاً تبیین چرایی مرگ غیر اخترامی بر تکیه بر بحث قضا و قدر الهی است.

ناقد اول (دکتر رضانیا):

مقاله جهت بررسی برای ناقدین ارسال شد؛ اما مبنای بحث، کتاب قرار داده شد؛ مسئله رجعت در مقاله بررسی نشده است؛ مرگ اخترامی مورد بی توجهی قرار گرفته و نظر تکاملی ملاصدرا مورد پذیرش قرار نگرفته و با قضا و قدر به بررسی و پذیرش مسئله پرداخته شده است؛ مرگ، معنای عدمی نیست؛ لازم بود نگاه ملکی کنار گذاشته شده و نگاه ملکوتی به مثابه معیار در نظر گرفته می شد؛ مطلب دیگر آنکه حرکت واژگونه بر اساس حرکت جوهری نداریم؛ گفته شده اولیا به کمال رسیده اند؛ پس از کجا باز هم استکمال دارند؛ گفته شده نفوسی که به مرگ اخترامی از دنیا رفته اند، به کمال رسیده اند و مرگ اولیای الهی نیز به همین صورت بوده است؛ ولی شهادت نیز بوده و شهادت امامان، غیر طبیعی است. همچنین ملاصدرا نمی گوید هر کس ولو بدن ضعیف، دارای قوای ادراکی قوی می شود؛ در مجموع، مسئله مرگ را به قضا و قدر مرتبط کردن، صحیح نمی باشد. قضا جایگاهش در لوح محفوظ است و چون امری واقع شدنی است، قدر است.

ناقد دوم (دکتر اسلامی نسب):

این مقاله چون برگرفته از پیاده سازی سخنرانی است، ملاحظاتی دارد؛ عبارت های عربی که در متن مقاله آمده با قبل و بعدش مشخص نیست و برخی نیاز به ارائه نداشته اند؛ نحوه ارجاع دهی در پنج کتاب ملاصدرا، کمی پیست از خود ملاصدرا است؛ مقاله شماره صفحه ندارد؛ در ارائه دورویکرد معرفی شده؛ در صورتی که در متن مقاله سه رویکرد فلسفی، کلامی و طبیبی بیان شده است و رویکرد طبی ابن سینا که طرح شده دارای شبهاتی است؛ نویسنده در مقاله یک تعریف اصطلاحی از علامه طباطبایی پیدا کرده اند و همین عاملی شده تا مرگ را وجودی معنا کنند، در حالی که مرحوم علامه در جلد 29 تفسیر المیزان، مرگ را یک امر عدمی می دانند.